

Högskolan Kristianstad
291 88 Kristianstad
044-20 30 00
www.hkr.se

EXAMENSARBETE

Hösten 2010

Lärarytbildningen

En skola för alla, barn med diagnosen ADHD

En kvalitativ studie med erfarna lärare inom området

Författare

Linda Johansson

Ida Siverståhl Svärd

Handledare

Ann-Elise Persson

En skola för alla, barn med diagnosen ADHD

En kvalitativ studie med erfarna lärare inom området

Abstract

Vi har gjort en kvalitativ undersökning där syftet är att genom intervjuer med lärare, försöka få mer och ny kunskap om hur man kan underlätta och hjälpa barn med diagnosen ADHD i en skola för alla. Vi har intervjuat lärare och en fritidspedagog från åk F – 5, alla med olika erfarenhet och tjänster. Våra informanter består av två lärare, två specialpedagoger och en assistent/fritidspedagog. Alla medverkande jobbar på skolor i mindre orter.

Undersökningen ger ett resultat om hur en lärare bemöter barn med diagnosen ADHD i en skola för alla. Efter genomförandet av denna studie vill vi särskilt belysa följande punkter att ha i åtanke då man bemöter barn med ADHD i en skola för alla;

- Att ha kunskap om vad ADHD är, och gärna gå fortbildning.
- Att ha en bra och tydlig struktur över den dagliga verksamheten.
- Att anpassa undervisning med lättare uppgifter, kortare och mer konkreta.

Nyckelord: ADHD, anpassning, en skola för alla, struktur

INNEHÅLL

INNEHÅLL.....	3
1 INLEDNING.....	5
1.1 Bakgrund.....	5
1.2 Syfte.....	6
1.3 Problemprecisering.....	6
1.4 Studiens upplägg.....	6
2 LITTERATURBAKGRUND.....	8
2.1 Begrepp.....	8
2.2 Styrdokument.....	8
2.3 Definition av ADHD.....	8
2.4 Orsaker till ADHD.....	10
2.5 En skola för alla.....	11
2.6 Lärares förhållningssätt/metod.....	13
2.7 Medicinering.....	16
2.8 Teoretisk precisering.....	17
3 METOD.....	19
3.1 Val av metod.....	19
3.2 Undersökningsgrupp.....	19
3.3 Pilotstudie.....	19
3.4 Genomförande.....	20
3.5 Bearbetning.....	20
3.6 Studiens tillförlitlighet.....	21
3.7 Etik.....	21
4 RESULTAT.....	22
4.1 Anpassa undervisningen/olika metoder/lokaler?.....	22
4.2 Informera övriga föräldrar och barn?.....	23
4.3 Ha kvar barnet i klassen eller flytta till annan verksamhet?.....	24
5 DISKUSSION.....	26
6.1 Metoddiskussion.....	28
6.2 Pedagogisk tillämpning.....	29
6.3 Fortsatt forskning.....	29
6 SAMMANFATTNING.....	30
REFERENSER.....	32
Bilaga 1.....	35
Bilaga 2.....	36
Bilaga 3.....	38
Bilaga 4.....	40
Bilaga 5.....	42
Bilaga 6.....	44

1 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Med vilken rätt?

”Med vilken rätt undanhöll ni mig kunskapen om mig själv?

Var det för att skydda mig från den hemska sanningen, att jag är den jag är?

Jag är inte rädd för att inte vara som du, varför är du rädd?

Varför ska du låtsas som om jag kan samma saker som du?

Jag är inte rädd för att inte förstå.

Det jag är rädd för är att du inte skall förstå mig.

Jag är inte ledsen för att jag behöver längre tid än du för att lära mig saker.

Jag är ledsen för att du blir arg på mig för det.

Jag kan acceptera att jag är som jag är. Kan du?” (Gravander & Widerlöv 1999 s. 5)

Arbetet handlar om barn med diagnosen ADHD och en lärare arbetar och bemöter dessa barn för att skapa en skola för alla. Enligt våra erfarenheter är det allt fler barn som uppmärksammas och får diagnosen ADHD. Behovet av särskilt stöd är därför mycket viktigt och aktuellt.

I dagens skola utbildas lärare för att möta och bemöta alla barn. En skola för alla är något vi alla arbetar och strävar för. Detta innebär enligt Utbildningsdepartementet (1999:63) att skolan skall vara till för alla barn och att alla barn skall integreras i den vanliga skolan. Utbildningsdepartementet menar att elever i behov av särskilt stöd bör få den hjälp som de behöver i sin vanliga klass, istället för att gå iväg till en mindre grupp. I nuvarande läroplaner är begreppet ”en skola för alla” mycket aktuellt. Enligt Lpo 94 (Skolverket, 1994) skall undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Enligt Gillberg (1996) finns det åtminstone ett barn i varje klass som har svårt att koncentrera sig och fokusera på uppgifter. Våra erfarenheter stämmer delvis överens med målet ”en skola för alla”. I dagens skola är det svårt att anpassa undervisningen till alla individer och dess nivåer. Utifrån individuella behov skall elever få stöd. Socialstyrelsen (2002) skriver att skolan har ett speciellt ansvar för de elever som löper större risk för att få svårigheter i skolarbetet. Enligt

Skollagen skall ”särskilt stöd ges till elever som har svårigheter i skolarbetet” (SFS 1991:111, kap.4, 1§).

Hur stor en barngrupp bör vara och hur lokalerna ser ut bör anpassas efter hur många barn som är i behov av särskilt stöd och vilka svårigheter de har. För att kunna möta alla barn kan personalen behöva handledning, kompetensutveckling och stöd från specialpedagogen. (Skolverket,1992:2).

1. 2 Syfte

Syftet med vår undersökning är att undersöka hur lärare bemöter barn med diagnosen ADHD för att skapa en skola för alla.

1. 3 Problemprecisering

- Hur bemöter lärare barn med diagnosen ADHD?
- Vilken metod använder sig lärare av för att skapa en skola för alla?

1.4 Studiens upplägg

Vi har valt att definiera vad ADHD är och hur det visar sig, samt hur diagnosen ADHD uppkommer. Inom definitionen av ADHD förklarar vi mer djupgående uppkomsten, uttrycksformer samt individens och miljöns påverkan. Vi kommer även att presentera begreppet en skola för alla, och vad det innebär. Där tar vi upp begrepp som avvikelser, normalitet och olikheter. Olikheter skall ses som något positivt och som lärare skall man ta tillvara på barns olikheter. Barnet och skolan skall ses ur ett helhetsperspektiv istället för att individualisera problem. Oavsett vilken bakgrund, vilket handikapp eller vilket problem som barnet har skall skolan vara till för alla. I arbetet presenterar vi lärares förhållningssätt till barn med ADHD och olika metoder för att främja deras lärande. I arbetet presenteras även olika material som kan användas och olika strategier som lärare kan använda sig av. Vi nämner

även hur viktigt det är att personalen är kompetent och har kunskap om diagnosen ADHD. Under rubriken medicinering tar vi upp positiva och negativa effekter av medicinering. Den teori som tillämpas i denna studie är det sociokulturella perspektivet vilken vi kommer presentera mer senare.

2 LITTERATURBAKGRUND

2.1 Begrepp

ADHD är en diagnos, och är en förkortning av Attention Deficit Hyperactivity Disorder vilket på svenska betyder; Överaktivitetssyndrom med uppmärksamhetsstörning. Det är en diagnos som gör det svårt att koncentrera sig, är impulsiv samt att man är överaktiv enligt Nylin & Westlander (2003).

En skola för alla är ett begrepp som betyder att alla barn har rätt till att gå i skolan och att skolan skall vara till för alla barn, oavsett vilka svårigheter som barnet kan ha. Enligt Brodin & Lindstrand (2010) måste vi sluta tala om normalitet och avvikelser som ett första steg mot en skola för alla och istället lyfta fram variation och olikheter som något positivt.

2.2 Styrdokument

I Lpo 94 (Skolverket, 1994) fastslås att undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Det står även att skolan skall passa alla och vara till för alla barn. Skolmiljön skall präglas av tolerans, förståelse för andra människor och att alla människor är lika mycket värda. Det skall skapas så bra förutsättningar som möjligt för elevernas lärande samt att undervisningen skall utgå från varje individs behov och bakgrund. I Skolverket (1999) diskuteras det att lokaler och miljön bör anpassas utifrån hur stor barngruppen är, hur många barn som är i behov av särskilt stöd och vilka svårigheter barnen har. För att kunna möta alla barn kan personalen behöva handledning, kompetensutveckling och stöd från specialpedagogen.

2.3 Definition av ADHD

Teeter (2004) poängterar att ADHD är en heterogen störning vilket innebär att det finns skillnader mellan individer när det talas om symptom och svårighetsgrader. Det är dessa individuella skillnader och olika miljöfaktorer som påverkar hur ingripande störningen blir. Enligt Teeter (2004) finns något som kallas för den heliga treenigheten vid ADHD och det är

då bristande uppmärksamhet, impulsivitet och hyperaktivitet. Författaren menar vidare att det som skiljer barn som har ADHD mot andra barn är olika former av bristande hämningar, till exempel dålig kontroll av motoriska aktiviteter och impulsivitet

Teeter (2004) anser för att förstå ett barn med ADHD, måste man som pedagog ha förståelse för vissa saker som dessa barn gör. Det kan exempelvis vara barnets oförmåga att hämma impulser, påverka planeringar och problemlösning samt deras minnesfunktioner. Dessa ovannämnda saker är ett vanligt beteende för ett barn med ADHD, alltså inget ovanligt beteende.

Teeter (2004) menar att det som ökar risken för att en individ ska drabbas av störningen ADHD är de genetiska faktorerna. Detta på grund av att ADHD uppfattas som ett neurologiskt baserat tillstånd. Hos individer med ADHD har forskning enligt författaren identifierat skillnader i hjärnans storlek och struktur på biokemin. Teeter (2004) anser att under en utsträckt tid kan man studera, försöka förstå och på så vis kunna bemöta en del aspekter av diagnosen ADHD. När det gäller att kunna hantera livets svårigheter, påfrestningar och krav är personer med ADHD enligt Teeter (2004) lite känsligare än andra utan diagnosen.

Nylin & Westlander delar in ADHD symptomen i tre olika grupper, där den första gruppen kallas för *ouppmärksamhet*. Dessa barn är väldigt lätt distraherade, de har svårt att koncentrera sig på en och samma uppgift under en längre tid. Det förekommer mycket slarv bland uppgifter. Den andra gruppen kallas för *överaktivitet* vilket kan leda till att barnen har svårt att sitta stilla en längre stund och man kan uppleva barnen som att de går på högvarv. *Impulsivitet*, som är den tredje gruppen visar sig genom att barnen har svårt att vänta på sin tur, och är väldigt impulsiva i sitt agerande enligt Nylin & Westlander (2003).

Enligt Kutscher (2010) kan barn med diagnosen ADHD, jämföras som dåliga bromsar. Dessa barn klarar inte av att stoppa distraherande faktorer, stoppa inre tankar samt att avstå från att agera utifrån allt som distraherar.

Kutscher (2010) menar vidare att i hjärnans främre del av pannloben sitter bromsfunktionerna, dessa ”bromsar” och hindrar att vi översvämmas av information från sinnesorganen. Med bromsfunktionerna kan vi överväga våra olika alternativ innan vi agerar eller reagerar på någonting. Pannlobens främre del underpresterar hos barn med ADHD, vilket leder till att de

delar av hjärnan som ska sortera och filtrera bort det ovidkommande ligger och sover när de egentligen ska jobba.

2. 4 Orsaker till ADHD

ADHD anses bero på en störning i nervcellernas funktion. Impulserna överförs från en nervcell till en annan via kemiska ämnen, s.k. transmittorsubstanser, som finns mellan nervcellernas kontaktpunkter. Dessa kemiska ämnen är bl.a. dopamin, noradrenalin och serotonin och de kan antingen stimulera eller hämma överföringarna av impulserna. Vid ADHD anses den primära orsaken vara bristande hämning av impulserna. Därför reagerar barnet snabbt och utan att tänka efter. Det reagerar ögonblickligen då det får en impuls utan att reflektera över vad verksamheten leder till och vad den har för följder och konsekvenser (Michelsson, Saresma, Valkama & Virtanen 2003. S 15).

Yttre faktorer kan orsaka störningar i hjärnans funktion men även andra faktorer såsom mediciner, virussjukdomar, narkotika och alkohol kan under graviditeten hos en kvinna påverka fostrets normala utveckling. Barnet kan även skadas under själva förlossningen, om barnet exempelvis utsätts för syrebrist eller får hjärnblödning. Det nyfödda barnet kan även drabbas av något sjukdomstillstånd som kan försämra hjärnans funktion. Äldre barn kan få bestående men utav en yttre skallskada eller hjärninflammation, som i sin tur kan utveckla någon form utav störning i barnets hjärna, enligt Michelsson, Saresma, Valkama & Virtanen, (2002).

Enligt Michelsson m fl (2002) är det först vid fem, sex års ålder som man kan börja se tecken på att ett barn har diagnosen ADHD. Redan vid tre, fyra års ålder bör man vara uppmärksam på om barnet är hyperaktivt, impulsivt, klumpigt eller om barnet har talsvårigheter. I skolan med ett barn som har ADHD kan det vara svårt att veta hur undervisningen ska anpassas. Är barnet i en stor klass kan det misslyckas på grund utav alla orosmoment, även få svårigheter med det sociala och emotionella. Tar man sedan barnet från en stor klass till en mindre grupp behöver detta inte vara permanent. Enligt författaren går det successivt att försöka låta barnet gå tillbaka till sin vanliga klass.

Enligt Teeter (2004) är bristande uppmärksamhet ett begrepp som brukar användas som ett komplex samlingsprocesser inom ADHD, och dessa innefattar: (1) klarar inte av att utföra två uppgifter samtidigt, uppmärksamheten blir delad. Till exempel så klarar barnet inte av att

anteckna samtidigt som läraren pratar. (2) Har en oförmåga att ägna sig åt den uppgiften som ska göra, har brist på att fokusera sin uppmärksamhet. Barnet verkar dagdrömma eller vandra iväg i andra tankar och aktiviteter. (3) Har svårt att ignorera konkurrerande eller irrelevanta ljud. Alltså en selektiv uppmärksamhet. Andra ljud distraherar barnen. (4) Har en oförmåga att bibehålla sin uppmärksamhet så att en uppgift kan slutföras. Det är sällan som uppgifter slutförs, anser Teeter (2004).

2.5 En skola för alla

Enligt Brodin & Lindstrand (2010) måste det sluta talas om normalitet och avvikelser som ett första steg mot en skola för alla och istället lyfta fram variation och olikheter som något positivt. Jakobsson (2002) menar att istället för att individualisera problem, bör det byta fokus. Istället för att se svårigheter i skolan som elevens individuella problem, bör man se skolsvårigheter från ett helhetsperspektiv och sträva emot en skola som kan möta alla elevers behov. Brodin & Lindstrand (2010) skriver att skolan måste arbeta utifrån ett sociokulturellt perspektiv med eleven i centrum. Säljö (2000) företräder ett sociokulturellt perspektiv på kunskap och lärande. Säljö (2000) ser skolan som en social praktik och betonar hur viktigt det är med lärandets kommunikativa aspekt och kunskap som situerad i olika praktiker. Det sociokulturella perspektivet har fokus på den sociala praktiken, vilket innebär att det är viktigt med elevens delaktighet i situationer, det blir då en integrerad del av den kunskap som eleven successivt utvecklar. Elevernas lärande sker mellan individ och i förhållande till en social praktik, beskriver Säljö (2000).

Brodin & Lindstrand (2010) framhäver att för att kunna genomföra en skola för alla krävs det att attityder ändras och att allmänheten får mer kunskap om funktionshinder. En kontaktperson kan utses till varje barn som kan samordna stödet till den enskilda individen. Att ha en kontaktperson som har information och uppgifter om barnet är viktigt då barnen skall byta skola eller gå från skolan ut till arbetslivet, så att uppgifterna följer med barnets i utveckling och uppväxt. Jakobsson (2002) menar att genom en samverkan mellan skolan och hemmet, samt mellan skolan och övriga berörda verksamheter är det möjligt att bemöta elever med syndrom, utifrån en förståelse för och ett betraktande av elevernas hela livssituation. Det är också viktigt att all skolpersonal så som rektor, lärare och skolsköterskor utvecklar nya förhållningssätt som är baserade på forskning där fokuset ligger på att förstå barnets styrkor och svagheter i vardagssituationer. Jakobsson (2002) skriver att eleven i skolan ingår i ett

samspel med övriga deltagare genom många olika aktiviteter, roller och relationer. Om skolan skall kunna bemöta alla elever och deras behov av stöd borde inte svårigheter endast sökas hos den enskilda individen utan i hela skolan och dess verksamhet. Åtgärder borde genomföras på individ, grupp och samhällsnivå.

Jakobsson (2002) poängterar för att kunna anpassa möjliga krav och miljön så att de lever upp till elevers olika stödbehov, måste verksamheten i skola planeras och genomföras som ett lagarbete där all kompetent personal utnyttjas. Tideman, Rosenqvist, Lansheim, Ranagården & Jacobsson (2002) menar att det är en stor utmaning för lärare att kunna se elevers olikheter som en tillgång istället för ett hinder. Ett stort steg mot en skola för är att uppmärksamma elevers olika möjlighet och föra fram mångfalden. I Lpo 94 (Skolverket 1994) står det att skolan skall passa alla och vara till för alla barn. Skolmiljön skall präglas av tolerans, förståelse för andra människor och att alla människor är lika mycket värda. Det skall skapas så bra förutsättningar som möjligt för elevers lärande samt att undervisningen skall utgå från varje individs behov och bakgrund.

Brodin & Lindstrand (2010) poängterar att barn med funktionshinder har samma behov som andra barn. De behöver också möjligheter och har önsknings och tankar. De menar även att det är viktigt att se vikten av vilka behov barn med funktionshinder har, man skall inte låtsas som ingenting. Detta har hanterats olika. Ibland när det talas om barnet nämns funktionshindret som barnet har först av allt. I andra fall talas det om barnet först och deras funktionshinder kommer i andra hand. Brodin & Lindstrand (2010) menar vidare att i alla situationer som det går skall barn med funktionshinder behandlas lika som andra barn, men de skall även få samma förväntningar och krav.

Jakobsson (2002) menar att elever ska få stöd utifrån sina individuella behov. Skolan har ett speciellt ansvar gentemot elever som löper större risk än andra elever att få svårigheter i skolan och skolarbetet. ”Särskilt stöd skall ges till elever som har svårigheter i skolarbetet” (SFS 1991:1 111, kap. 4, 1§). Elever i behov av stöd skall först få stöd i klassen eller den grupp som eleven vistas i, men barnen skall även få möjlighet till att få stöd i en särskild undervisningsgrupp, anger skolförordningen:

Särskilt stöd skall ges till elever med behov av specialpedagogiska insatser. Sådant stöd skall i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör. Om det finns

särskilt skäl, får sådant stöd i stället ges i en särskild undervisningsgrupp. Styrelsen skall efter samråd med eleven och elevens vårdnadshavare besluta i fråga om elevens placering i en särskild undervisningsgrupp (SFS 1997:599, kap. 5, 5§).

Nedskärningar för skolan drabbar enligt Brodin & Lindstrand (2010) de barn som är i behov av särskilt stöd. Klasserna blir allt större samtidigt som personalen blir allt färre. Brodin & Lindstrand (2010) menar att det är en självklarhet att barn som är i behov av stöd och speciallärare/specialpedagog skall få den hjälp de behöver men kanske vore det så att det skulle vara en rättighet för alla barn med eller utan diagnos att få den hjälp. Vidare menar författarna att den kunskap som specialpedagoger/speciallärare besitter skulle kanske alla på lärarutbildningen få. En skola för alla är en skola utan särlösningar, det vill säga inga särskolor eller specialklasser, det skall vara en skola som är utformad efter barn med olika hinder. Funktionshinder skall minimeras genom att förändringar görs i skolan, skolan skall vara flexibel och lärarna ska ha kunskap för att kunna möta alla barn så att de känner sig välkomna.

2. 6 Lärares förhållningssätt/metod

Enligt Kutscher (2010) finns det olika sätt att presentera material för barn med ADHD. Till exempel bör det presenteras nytt material på ett engagerat och positivt sätt. Lärare bör också tömma lokalen på allt som kan distrahera eller som kan göra att barnen tappar fokus. Det är också viktigt att man fångar barnens intresse och därför presenterar material och uppgifter med engagemang och spänning samt ha ögontakt med barnen. Kutscher (2010) menar vidare att barn med ADHD bör ha en anteckningsbok eller pärm till sina ämnen istället för flera. En månadskalender bör också användas och då skall denna fyllas i av hela skolteamet. Kutscher (2010) påpekar också att det är upp till barnen, föräldrarna och eventuellt specialpedagogen att kontrollera läxbok eller månadskalender för att på så vis hjälpa barnet framåt så det inte missar för mycket eller kommer för långt efter i sitt arbete i skolan. Sedan är det lärarens uppgift att kontrollera att uppgifterna är gjorda i tid. Inlämnas inte uppgifter i tid finns det två metoder som man kan använda enligt Kutscher (2010). Lärarna godtar att uppgiften lämnas in en dag senare, då med kontakt med föräldrarna. Eller att det ordnas så att barnet kan vara kvar efter skolan för att göra sin uppgift, med hjälp av läraren. Det är viktigt att detta inte ses som en bestraffning att vara kvar utan som en hjälp.

Enligt Kutscher (2010) ska lärare vara beredda att ge hjälp och stöd med detsamma och i rätt läge. Det ger ingenting att ge negativ återkoppling när det redan är för sent. Att ge straff till barn med ADHD ger oftast inte den förändringen man vill åt. Ordspråket att bära eller brista är något som inte fungerar särskilt bra hos barn med diagnosen ADHD. Får barnet inte stöd och hjälp fortsätter det istället för att få en förändring på beteendet. Hellström (2005) menar att det är viktigt att pedagogerna försöker hålla huvudet kallt när barnet gör något olämpligt. Det är bättre att sitta tillsammans med barnet försöker diskutera fram vad som gick fel och vad det kan ha berott på. Samt hur man kan göra nästa gång så att man inte hamnar i samma situation. Det är också bra om man i förebyggande syfte kan gå igenom regler och liknande, samt vad konsekvenserna kan bli. Enligt Juul (2005) kan negativ feedback vara orsaken till att barnet blir impulsiv i sitt agerande.

Kutscher (2010) anser att det är viktigt att utnyttja specialläraren eller specialpedagogen, man måste ta till vara på sina resurser för att kunna hjälpa och stödja barnet. Specialpedagogen/specialläraren bör dagligen kontrollera vilka läxor barnet har, gå igenom vilka böcker som ska användas samt gå igenom när uppgifterna ska lämnas in. Michelsson m.fl. (2003) anser att läraren behöver kunskaper om alla barn och eventuella inlärningssvårigheter. Läraren behöver också en individuell plan för hur undervisningen skall ordnas samt information och stöd av elevrådsgruppen. Att ha ett barn med ADHD i klassen kan vara väldigt krävande, därför bör läraren få den hjälp och stöd som de behöver samt att bli erbjuden fortbildning inom området. I vissa fall kan föräldrar förbjuda att information om barnet ges ut, vilket kan innebära problem och försvåra undervisningen. Därför är det viktigt, enligt författarna att ett förtroende och samarbete finns så föräldrarna kan lita på tystnadsplikten.

Michelsson m.fl. (2002) anser att lärare kan förebygga problem som lätt kan uppstå om man har ett barn med ADHD i klassen. Ändra på skolmiljön och sätta barnet längst fram. Ändringar i dags rutinerna bör undvikas, lärarna bör också komma överens med föräldrarna om likartade förhållningssätt i hemmet. Likaså menar Hellström (2005) att det bästa för barnet bör vara längst fram nära läraren. Kutscher (2010) anser däremot att istället för att placera barnet längst fram ska barnet själv få välja plats i klassrummet. Han menar då att barnet automatiskt kommer att välja en plats längst fram i klassrummet. Enligt Juul (2005) är kanske den bästa platsen för barnet längst bak i klassrummet för då har han/hon överblick över de andra barnen och behöver inte oroa sig för vad de gör. Michelsson m.fl. (2003) menar då

vidare att lärare som har haft ett barn med ADHD i klassen så småningom lärt sig att kunna förutse olika situationer som kan leda till ett störande beteende. Lärarna vet att rasterna kan vara ett problem, till exempel kan leken lätt leda till konflikter. Barn som har ADHD bör få tillfälle att slappna av mellan lektionerna men också att få röra på sig för att senare kunna återfå koncentrationen till nytt arbete. Slagsmål och dispyter är något som ofta förekommer hos barn som har svårt med att styra sina impulser. Detta kan leda till att barnen smiter från klassen eller flyr från verksamheten vilket försvårar skolgången och även påverkar undervisningen med övriga elever i klassen.

Michelsson m.fl. (2002) poängterar vidare att lärare bör vara väldigt tydlig med instruktioner, ta det långsamt och gärna skriva ner instruktionerna antingen på tavlan eller på ett separat papper till de barn som behöver. Instruktionerna bör även vara uppdelade i mindre delar. Barnen bör få den tid som behövs för att lösa uppgifter eller prov. Enligt Michelsson m.fl. (2002) är det viktigaste att lära ett barn med ADHD hur man kan underlätta sin egen inläring, men också att barnen inte behöver skämmas för att de behöver använda andra material och hjälpmedel än övriga barn.

Enligt Axengrip & Axengrip (2004) finns det olika strategier som pedagoger kan använda sig utav i sitt dagliga arbete med barn som har diagnosen ADHD. Lärarna måste tänka på barnens mentala och fysiska energi för att få barnets livssituation att fungera. Hellström (2004) hävdar att genom att möta barn med ADHD likartat och att det finns ett gemensamt synsätt i familj, skola, fritidshem och andra miljöer som barnet vistas i skapar man goda förutsättningar för barnets utveckling. Axengrip & Axengrip (2004) poängterar vidare att ha en grundtrygghet är viktigt hos dessa barn. Man kan skapa denna trygghet genom att skapa fasta rutiner som veckoscheman, och dagsscheman. Hellström (2005) menar att lärare bör sätta upp rimliga och enkla mål för sig själva. Hon påpekar att lärare ofta tar på sig för mycket ansvar. Man måste våga tro på sig själv och att förändringar tar lång tid. Det är också viktigt att lärare vågar be om hjälp om de har fastnat.

Teeter (2004) skriver om olika strategier och metoder som lärare kan använda sig utav i klassrummet för barn med ADHD. Det är metoder som försöker vidhålla uppmärksamheten, påkalla uppmärksamheten, fokusera uppmärksamheten, minska störningar, öka organisationsförmågan samt utveckla förmågan att hålla tider. Förslag på strategier för att påkalla uppmärksamheten i klassrummet, kan vara att använda sig utav signaler, såsom tända

och släcka en lampa, ringa i en klocka och knäppa med fingrarna. Teeter (2004) hävdar även att lärare försöker få ögonkontakt med barnet/eleven, vara entusiastisk och intresserad av att lära ut. Att lärare använder sig utav teater, humor och eventuella artefakter. Det kan vara om det finns en ”hemlig” låda, korg eller liknande i klassrummet, där i kan intressanta föremål läggas. Om det ska introducera ett nytt tema eller liknande kan ett föremål som knyter an till temat läggas i korgen som man sedan tar upp. På så vis blir det enligt Teeter (2004) mer intressant och spännande och man kan fånga barnens uppmärksamhet mer. Lärare kan även tänka på att använda strategier som stimulerar mer än ett sinne när man ger instruktioner, då barn med ADHD lätt tröttnar och tappar fokus på uppgifter. Använda visuella hjälpmedel, bilder, affischer, kortlek med namn på och datorer. För att hålla kvar uppmärksamheten så att barnet inte börjar plocka med annat, bör man vara tydlig, gå framåt i snabbt takt och vara väl förberedd. Att barn med ADHD får arbeta i grupp eller i par kan öka delaktigheten. Teeter (2004) rekommenderar att lärare använder sig av ifrågasättande tekniker för att uppmuntra tänkande och resonering. Att man måste uppmärksamma alla barn, inte ignorera någon. För att få en bra struktur på dagen används en urtavla och ett bildschema, där både tider och bilder på aktiviteter som kommer under dagens kan ses. Det blir lättare för barnet att se och det kan på så vis hålla tider och inte känna sig stressad över vad som ska hända under dagen.

Teeter (2004) anser att man kan minska beteendeproblem genom att strukturera undervisningen så att det ska bli lättare för barnet att prestera bra. Detta är något som alla kan ta del utav. En inlärningsstil passar inte alla individer.

Levine (1993) talar och betonar starkt hur viktigt det är att hjälpa barnet att förstå och maximera sina särskilda starka och svaga sidor. Sina starka sidor för att kunna höja självförtroendet, detta är väldigt viktigt att påpeka och betona då barn med ADHD kan ha väldigt dåligt självförtroende och inte känna sig bekväma med sig själva och sina prestationer. De svaga sidorna bör man påpeka så att man tillsammans kan arbeta sig uppåt när det gäller inläring. Sätta upp delmål och mål som följs på vägen tillsammans med barnet.

2.7 Medicinering

Kutscher (2010) skriver om medicinsk behandling för barn som har ADHD, det finns två olika varianter av medicin som man kan ge, stimulantia samt lugnade medel. Skillnaden

mellan dessa kan jämföras som att barn med ADHD är en cykel utan bromsar. Ger man cykeln stimulantia medel är det som att sätta bromsklossar på cykeln, medan om man ger cykeln lugnande medel skulle det vara som att hålla tjära i växslarna. Detta gör cykeln trött och helt utan ork. Nylin och Westlander (2003) menar att barn med ADHD kan behandlas på olika sätt. En fördel med att medicinera är att det minskar grundsymptomen hos barnen med ADHD. Ytterligare en fördel med att medicinera i tidig ålder är att det minskar risken för missbruk senare i livet. Men det finns även begränsningar med medicinering, det kan vara att 20-30% av barnen med ADHD inte svarar på medicinen. Dessa barn behöver en annan behandlingsform. Medicineringen kan även ge bieffekter till exempel insomnia och aptitminskning. Medicinering löser inte de sociala problemen som kan uppstå hos ett barn med ADHD, det kan krävas andra metoder och behandlingsformer, Nylin & Westlander (2003)

Teeter (2004) skriver om medicinsk behandling och medicineringsalternativ vid ADHD. Att medicinera ett barn med ADHD är ett beslut som fattas i samråd med föräldrar och läkare. Det är mycket viktigt att inhämta information ifrån barnets skola för att kunna fastställa i hur stor utsträckning barnet har/kan ha ADHD, och hur de påverkar de sociala och studierna innan man gör ett försök att medicinera.

2.8 Teoretisk precisering

Vi har valt att tillämpa det sociokulturella perspektivet. Det sociokulturella perspektivet sätter barnet i centrum, vilket vi anser är viktigt då man bemöter barn med diagnosen ADHD. Säljö (2000) skriver om det sociokulturella perspektivet och menar att människans sociala beteende inte är medfött. Genom vår uppväxt så lär vi oss språk och socialt beteende som grundar sig på våra erfarenheter. Det sociokulturella perspektivet handlar om hur människor tillägnar sig och formas av deltagande i kulturella aktiviteter och hur de använder sig av de redskap som kulturen tillhandahåller. Det sociokulturella intresserar sig för hur individer och grupper tillägnar sig och utnyttjar fysiska och kognitiva resurser, även samspelet mellan kollektiv och individ är i fokus. I ett sociokulturellt perspektiv är kommunikationen och språkanvändningen helt centrala och utgör länken mellan barnet och omgivningen. Det är genom att kommunicera om vad som händer i leken och interaktion som barnet blir delaktigt i hur människor i dess omgivning uppfattar och förklarar företeelser. Teorin som Säljö (2000) nämner vill ge lärare stöd i att:

1. Synliggöra barnet, eleverna som meningsupptäckare.
2. Lyfta fram användandet av redskap för kommunikation och lärande. Ett arbetssätt kanske inte passar alla individer. Ska då kunna finnas möjligheter och resurser för att tillgodose alla individers behov.
3. Fokusera på processer snarare än resultat. Tittar inte så mycket på vad som skall läras, vägen till målet är viktigt.
4. Synliggöra samtalets betydelse.

Brodin och Lindstrand (2010) menar att skolan måste arbeta utifrån ett sociokulturellt perspektiv och då sätta eleven i centrum. Istället för att tala om olikheter och avvikelser som något negativt måste man börja se elevers olikheter som något positiv och ta till vara på att vi alla är olika. Vi kommer alla från olika bakgrunder och har med oss olika saker i vårt bagage. Både kunskapsmässigt och socialt.

3 METOD

3.1 Val av metod

Enligt Backman (1998) finns det två förhållningssätt för hur man betraktar verkligheten, den kvalitativa och den kvantitativa. Kvantitativa undersökningar används för att kunna se verkligheten på ett objektivt sätt. Det kan till exempel vara genom enkäter, test och prov. När man studerar hur en människa uppfattar och tolkar sin verklighet använder man sig av det kvalitativa förhållningssättet. Där är intervjuer och observationer en vanlig metod. Genom att använda intervjuer som metod kan respondenterna delge oss information och synpunkter samtidigt som vi som forskare kan följa upp samtalet med följdfrågor. Eftersom vi i vår undersökning är intresserade av hur lärare bemöter barn med ADHD för att skapa en skola för alla, anser vi att en kvalitativ undersökning är mest lämplig. Genom intervjuer får vi även en djupare information än om det görs en enkät och även en bättre bild och uppfattning av pedagogernas åsikter och tankar. Enligt Denscombe (2000) bör intervjuer användas när syftet är att få en djupare information.

För att kunna svara på vår huvudfråga, Hur bemöter lärare barn som har ADHD för att skapa en skola för alla? Har vi valt att göra en kvalitativ undersökning.

3.2 Undersökningsgrupp

Vi har valt att intervjua fem olika lärare med olika utbildningar och tjänster, två lärare, två specialpedagoger och en assistent/fritidspedagog. Det har alla varit kvinnliga lärare. Alla lärare har också varit inriktade på de yngre barnen, det vill säga åk F-5.

3.3 Pilotstudie

Patel & Davidson (2009) anser att med hjälp av en pilotstudie är det säkerställt att strukturen är god samt att frågorna är välformulerade. Pilotstudien bör även genomföras på en mindre grupp innan den kvalitativa undersökningen utförs. Med hänsyn till dessa kriterier har vi valt att genomföra en pilotstudie på tre andra studenter vid Högskolan i Kristianstad. Under pilotstudien uppfylldes kriterierna för en pilotstudie som Patel & Davidson (2009) nämner i boken *Forskningsmetodikens grunder*.

3.4 Genomförande

Vi tog kontakt med lärare som jobbat på gamla VFU- platser genom mejl för att undersöka om lärarna var intresserade av att ställa upp på en intervju med oss, vilket alla ville. Vi valde att intervjua två lärare, två specialpedagoger och en assistent/fritidspedagog på två olika skolor i två olika kommuner. Vi bestämde tid och plats för att ses där vi kunde utföra vår intervju. Under själva intervjuerna satt vi antingen i lärarnas, specialpedagogernas och fritidspedagogens klassrum eller i något utav deras arbetsrum. Lärarna, specialpedagogerna och assistenten/fritidspedagogen blev tillfrågade om de tyckte att det var okej att vi spela in hela intervjun. Vi var noga med att tala om för informanterna att det endast var vi som skulle ta del av svaren. Frågorna skickades ej ut innan intervjuerna genomfördes, eftersom vi ville ha spontana svar. I Patel & Davidson (2003) har vi tagit del av de forskningsetiska reglerna. Därför var vi noga med att poängtera att inga andra personer skulle få tillgång till det inspelade materialet. Vi talade även om att inspelningarna skulle tas bort efter en tid.

Alla intervjuade har lång yrkeserfarenhet samt erfarenhet av att arbeta med barn som har diagnosen ADHD, eller barn som har haft symptom som senare har lett till en diagnos. De som vi har valt att intervjua och som ingått i vår empiriska studie är:

Lärare A: lärare med många års erfarenhet, jobbar på en mindre skola i en liten kommun. Hon är lärare bland de yngre barnen, åk 1-3.

Specialpedagog A: Specialpedagog som tidigare har varit lärare bland de yngre barnen.

Lärare B: Lärare som har erfarenhet från förskolan till skolan, åk 1-5.

Assistent/Fritidspedagog: Assistent som tidigare varit lärare men som numera jobbar som assistent till två elever i skolan på förmiddagen och som jobbar på fritids på eftermiddagen.

Specialpedagog B: *Specialpedagogen* som tidigare varit lärare bland de yngre barnen.

3.5 Bearbetning

Vi har gjort en kvalitativ undersökning för att få svar på vår frågeställning: hur bemöter lärare barn med ADHD för att skapa en skola för alla? Material har bearbetats genom att vi har lyssnat på informanternas svar som spelades in under själva intervjun. Vi valde att sammanfatta och föra in svaren som vi fick under tre rubriker, vilka var; (1) anpassa undervisningen/olika metoder/lokalen, (2) informera övriga föräldrar och barn, (3) ha kvar barnet i klassen eller flytta till annan verksamhet. Alla intervjuade i denna studie är anonyma. Vi har fingerat pedagogernas namn vid, lärare A, lärare B, specialpedagog A, specialpedagog

B och assistent/fritidspedagog. I slutet av varje informants svar kommer en sammanfattning att presenteras i form av punkter.

3.6 Studiens tillförlitlighet

Studiens tillförlitlighet bör vara god, då vi använde oss utav strukturerad och standardiserad intervju. Det nämner Patel & Davidson (2003) i Forskningsmetodikens grunder. Anledningen till att vi inte valde att göra en observation utan istället intervju är att vi inte tror att en sådan metod är lika tillförlitlig, då klassrumssituationer ändras dagligen. Vi spelade in intervjuarens svar, och på så vis kunde vi lagra verkligheten så registreringar kunde göras i efterhand, om så behövdes. I och med att vi spelade in under själva intervjun kunde vi ta det i repris många gånger och kan på så vis försäkra oss om att vi har uppfattat intervjuarens svar korrekt. Om vi hade gjort intervjun en gång till med samma informanter och informanterna hade haft samma barngrupp hade vi nog fått samma svar. Men en pedagogs erfarenhet utvecklas hela tiden och med andra barn hade pedagogerna fått nya erfarenheter.

3.7 Etik

De fyra huvudpunkterna i Vetenskapsrådets Etiska Principer (Vetenskapsrådet 2002) gick vi igenom innan vi skulle genomföra intervjuerna. Vi informerade (informationskravet) om forskningens syfte, detta gjorde vi vid mötet med lärarna och pedagogerna. Vi fick godkännande av lärarna och pedagogerna att genomföra intervjuerna (samtyckeskravet). De medverkande fick föreslå en tid och plats där intervjuerna skulle ske. Deltagarna har vi valt att nämna som Lärare A, Lärare B, Specialpedagog A och B och så vidare för att informanterna skall vara anonyma. Detta gjorde vi med hänsyn till de (Konfidentialitetskravet) där uppgifter om alla i en undersökning skall ges största möjliga konfidentialitet. Personuppgifter och liknande skall förvaras säkert, så att inga obehöriga kan ta del av det. Vi förklarade för informanterna att materialet som vi fick endast skulle användas i forskningssyfte (Nyttjandekravet).

4 RESULTAT

4.1 Anpassa undervisningen/olika metoder/lokalen?

Lärare A påpekar att hon hela tiden försöker anpassa sin undervisning så det ska passa alla barn. Till barn med ADHD brukar hon skriva upp schema på tavlan eller anpassa uppgifter genom att korta ner dem. Lärare A berättar att belöning kan användas till barn som har ADHD, till exempel när en uppgift är klar får de göra något som de tycker är roligt. Specialpedagog B menar att det är viktigt att pedagogen vid klassinstruktioner till hela klassen bör förstärka vad han/hon säger genom att anteckna på whiteboarden efter varje punkt. (Detta är också en trygghet för fler i klassen). Pedagogen bör även kanske göra ytterligare en genomgång, för att vara mer säker på att alla har förstått och tagit informationen till sig menar Specialpedagog B. Lärare B menar att hon inte använder något speciellt material eller metoder för barn med ADHD eftersom hon försöker individanpassa alla lektioner och allt material utifrån barnen. Assistenten/fritidspedagogen menar också att man bör korta ner uppgifter och att instruktionerna är lättare för att hjälpa barn med ADHD. Lärare B berättar att dagen skrivs upp på hennes tavla men detta görs av eleverna själva. Lärare B har även ett schema till de barn som har ADHD eller symptom på det. Schemat fungerar på så vis att går lektionerna bra så målar man med grönt. Händer det något under lektionen, t.ex. mycket stök eller bråk målas det med rött. Detta visas sedan upp för föräldrarna. Det är barnen själva som vill fortsätta med schemat förklarar lärare B.

Specialpedagog A talar om hur viktigt det är att ha kunskap om ADHD innan man får ett barn med diagnosen. Utan kunskap är det svårt att anpassa eller ändra sin undervisning. Hon talar även om att lärare bör få fortbildning inom området. Förberedd för vad som komma skall. För att hjälpa barn med ADHD i klassrummet menar specialpedagog A att struktur är viktigt. En viktig sak som Specialpedagog B poängterar är att barn med diagnosen ADHD måste alltid ha framförhållning, det är något som man som pedagog bör tänka på. Elever med ADHD klarar ofta inte spontana omplaneringar och förändringar i dagens rutiner, anser Specialpedagog B. Bör ha tydliga ramar. Likaså menar lärare B, hon talar om att det är viktigt att barnen vet hur dagen ser ut. Barn med ADHD klarar inte av för mycket ändringar. Även specialpedagog B menar att struktur är a och o för ett barn med diagnosen ADHD. Barn med ADHD är i stort behov av att få sin dag - sina lektioner strukturerade. Till hjälp kan man använda sig utav ett speciellt schema som även Lärare B talade om. Ett schema enbart för eleven med ADHD,

han/hon kan följa vad som ska hända under dagen. Specialpedagog B påpekade även att det är jätte bra om schemat både var med bilder och text. Så eleven både kan se och läsa vad det står.

Specialpedagog A pratar även om olika hjälpmedel som barn med ADHD kan ta del av. Till exempel använda sig utav hörselkåpor, sitta med skärmar runt sig, sitta på en speciell kudde under lektionstid med mera. Hon poängterar att barnen själva måste vilja använda dessa hjälpmedel, hon skulle aldrig tvinga ett barn att sitta med skärmar runt sig, eller att använda hörselkåpor. Utan material ska finnas tillgängligt för barnen att använda om de vill. Specialpedagog A menar också att en studsatta kan fungera som ett hjälpmedel till barn som har ADHD och spring i benen. Alla informanter talar om att man måste vara flexibel och försöka hitta en metod eller strategi som fungerar just till det barnet.

Lärare A menar att barn med ADHD bör sitta längst fram nära läraren, då kan läraren snabbt vara till hands för att stötta och hjälpa. Specialpedagog B ansåg placeringen i klassrummet var något som tåls att fundera kring, men att det bästa är att eleven med ADHD får sitta längst bak i klassrummet. Sätter man eleven längst fram kan det bli så att han/hon vänder sig om hela tiden för att ha koll på vad som händer där bak. Då är det kanske bäst att eleven blir placerad längst bak och kan ha utblick utöver hela klassrummet och på så vi kanske känna sig lugnare, och kan då fokusera mer på vad läraren säger där framme. Lärare B menar istället att det kan vara olika från individ till individ vart placeringen bör vara. Vissa barn med ADHD vill sitta längst bak då de har uppsikt över hela klassrummet. Andra barn behöver sitta vid fönstret och andra barn blir störda av att sitta vid fönstret. Måste helt enkelt lyssna till vad barnet själv vill men samtidigt se vad som är bäst för barnet. Specialpedagog B menar att det viktigaste är att anpassa och ändrar på omgivningen så att det är bra för eleven. Man ska inte tro att man kan ändra på eleven som har ADHD, utan som pedagog är det en skyldighet att göra det så bra som möjligt för honom/henne under skolgången.

4.2 Informera övriga föräldrar och barn?

Lärare A och Lärare B anser att man inte bör berätta för klassen, även om man har föräldrars tillåtelse. Lärare A berättar att hon kanske berättar mer om koncentrationssvårigheter, än om själva diagnosen ADHD. Lärare B menar att hon inte presenterar "Kalle" som "Kalle" med ADHD, likaväl som hon inte presenterar "Kajsa" med glasögon. ADHD är en diagnos, det gör inte vem barnen är. Hon säger även när barnen är äldre och själva vill berätta om sin diagnos

så låter hon de göra det. Specialpedagog A och Assistenten/fritidspedagogen tycker båda att det ska informeras till både barn och föräldrar om att det finns ett barn i klassen som har ADHD och vad det innebär. Specialpedagog A tycker att det är klokt att ta in en expert på området för att informera. Gärna någon från BUP eller liknande. Hon menar också att det inte ska hysch hyscha om de har ett barn med ADHD i klassen. Barn är väldigt förstående och därför bör det inte hållas hemligt. Assistenten/fritidspedagogen menar att föräldrarna och barnen har mer överseende med vad som kan hända och situationer som kan uppstå med ett barn med ADHD om de har informationen. Specialpedagog B menar att det är viktigt att upplysa de andra eleverna i klassen att alla är vi olika, alla behöver vi kanske olika hjälpmedel för att kunna koncentrera oss och jobba. Det är viktigt att de förstår och tar hänsyn till att vi är olika som människor och att vissa behöver mer hjälp och att det inte är något fel med det. Hon sa även att man som pedagog aldrig får tala, diskutera en annan elev med andra föräldrar. Men om föräldern till ett ADHD barn fått diagnosen och är ”positiv” till den, kan det vara lämpligt att fråga elevens föräldrar om det är ok att berätta. Om det är ok kan antingen föräldrarna själva informera eller kan det göras utav en kunnig i problematiken som är väl insatt.

4.3 Ha kvar barnet i klassen eller flytta till annan verksamhet?

Specialpedagog A, Lärare B och Assistenten/fritidspedagogen är alla överens om att det bästa är att försöka ha kvar barn med ADHD i klassen så länge som det absolut går. Lärare A menar att man ska försöka och göra allt i klassen, men att det kan vara skönt och bra om barnen får flytta till skoldaghem där de kan få den hjälp och det stöd som barnen behöver. Specialpedagog A ser det som ett misslyckande för lärarna när barnen måste flytta. Hon anser vidare att som lärare bör man se till sig själv och vad man kan göra för att hjälpa barnen. Måste försöka allt. Hon påpekar igen hur viktigt det är med fortbildning och kunskap. Att be om hjälp när det behövs. Specialpedagog A talar även om resurser och hur dem bör placeras. Assistenten/fritidspedagogen berättar att barnen inte bör flyttas automatiskt, utan att man ska försöka hitta vägar i klassen för att hjälpa barnen. Blir det för mycket bråk eller det inte fungerar i den vanliga klassen kan det vara en god idé både för barnet själv och de övriga i klassen om barnet flyttas. Hon påpekar dock att i kommunen som hon arbetar i ligger skoldaghemmet i en annan by. Detta kan betyda att barnet mister sina kompisar. Lärare B vill helst av allt ha kvar alla sina elever i klassen. Även om de är stökiga eller bråkar ber hon dem hellre att gå in i grupprummet än ut ur klassrummet. Hon menar att om hon skulle ”slängt” ut barnen ur klassrummet är det som om barnen inte hör hemma där. Lärare B berättar att barn

med ADHD har svårt att socialisera sig och vet inte riktigt hur man ska bete sig. Därför bör barnen vara kvar i klassen för att på så vis lära av de andra barnen hur man ska bete sig. Specialpedagog B anser att det beror på hur gravt "handikappet" är och hur sammansättningen, förståelsen i klassen är. Samt hur påläst och erfaren pedagogen är. Vissa barn klarar inte av stora grupper och mår bäst av att då kanske vara på en resursskola eller i den "lilla gruppen" som man har på vissa skolor. Ska alltid se till elevens bästa och vad han/hon mår bäst utav i längden.

5 DISKUSSION OCH ANALYS

Alla informanter talar om placeringen och hur viktigt den är för barn som har diagnosen ADHD. Lärare A anser att den bästa platsen för barnet är längst fram nära läraren. Då kan läraren snabbt vara där och ge stöd och hjälp. Lärare B, specialpedagog A, specialpedagog B och assistenten/fritidspedagogen anser att det är den bästa placeringen varierar från individ till individ. Vissa barn trivs bäst längst bak då de har uppsikt över hela klassrummet, andra vill sitta längst fram. Michelsson m. fl. (2002) och Hellström (2005) menar att den bästa platsen är längst fram i klassrummet. Juul (2005) menar istället att den bästa platsen är längst bak i klassrummet. Kutscher (2010) däremot menar att barnet själv bör få bestämma vart de vill sitta, och då väljer barnet oftast platsen närmast läraren. Vi anser att man skall se till varje individ och vart den bästa platsen barnet är. Är det då längst fram eller längst bak spelar ingen roll utan man måste se till vad som fungerar och vad som är bäst för barnet. Vi menar vidare att man som pedagog bör pröva sig fram tills man hittar en bra lösning som passar barnet bäst.

Kutscher (2010) talar om hur man ska presentera material och hur man kan anpassa undervisningen till barn med ADHD. När vi frågade våra informanter om detta berättade samtliga att de försökte anpassa uppgifter och material så att det passade barn med diagnosen ADHD. Vi tror att man måste försöka ligga ett steg före barn som har diagnosen ADHD. Som pedagog anser vi att man bör vara flexibel, strukturerad, lyhörd och organiserad. Det är fyra nyckelord som vi tror mycket på.

Specialpedagog A talar mycket om hur viktigt det är med kunskap inom området. Att man går fortbildningar och verkligen införskaffar sig den kunskap som behövs för att kunna bemöta barn som har ADHD. Specialpedagog A talar vidare om hjälpmedel som barn med ADHD kan använda. Hon berättar om hörselkåpor, skärmar, kuddar och studsmatta. Allt detta kan barnet använda för att antingen behålla koncentrationen eller bli av med spring i benen. Specialpedagog A påpekar dock att dessa hjälpmedel ska vara frivilliga att använda. Man ska aldrig enligt henne sätta ett barn bakom skärmar om inte barnet själv vill, samma sak gäller hörselkåpor och andra hjälpmedel. Vi är helt eniga med specialpedagog A. Barn som har

ADHD behöver ofta något extra hjälpmedel, men detta anser vi också bör vara frivilligt. För ingen vet bäst hur barnet fungerar än barnet själv. Ofta känner barnet själv om det behöver lugn och ro.

Specialpedagog B påpekade att det är viktigt att vi som pedagoger ändrar på omgivningen, så att den gagnar barnet med ADHD. Istället för att försöka ändra på barnet som har ADHD. Vi har en skyldighet att göra det så bra som möjligt för barnet. Det är något som vi tycker är jätte viktigt och som man verkligen bör tänka på. ADHD är som vilket "handikapp" som helst, skillnaden är att det inte syns som det kan göra om man sitter i rullstol. Vi anser att man ska alltid tänka på vad man kan göra för att underlätta och hjälpa barnet med istället för att försöka förändra dess beteende. Lärare A och Lärare B anser inte att man bör berätta för barnen i klassen och de övriga barnen om man har ett barn med diagnosen ADHD i klassen. Lärare A talar hellre om koncentrationssvårigheter än att nämna ADHD. Det är även Specialpedagog B inne på. Hon menar att man kan tala om att alla är vi olika, och att man ska ta hänsyn till att vi är olika som människor. Att vissa kanske behöver lite mer hjälp än andra men att det inte är något fel med det. Hon tycker däremot att man aldrig får tala, diskutera en annan elev med andra föräldrar. Men om föräldern till ett ADHDbarn fått diagnosen och är positiv till den, kan det vara lämpligt att fråga elevens föräldrar om det är lämpligt att berätta. Lärare B tycker inte man skall berätta eftersom ett barn inte är ett barn med ADHD, utan bara ett barn. Man presenterar inte ett barn som "Kalle" med ADHD eller "Kajsa" med huvudvärk. ADHD eller andra funktionshinder gör inte oss till den personen vi är anser lärare B. Hon tycker också att när barnet är äldre kan barnet själv välja om han/hon vill berätta. Specialpedagogen och assistenten/fritidspedagogen anser båda att man bör berätta både för klassen och för de övriga föräldrarna (om föräldrarna till barnet som har ADHD tillåter det). Specialpedagog A menar att man bör ta in en expert på området för att berätta. Hon tycker inte att man ska hysch hyscha om man har ett barn med ADHD i klassen. Assistenten/fritidspedagogen tror att föräldrar och barn har bättre överseende om något händer om de har all information. Vi håller med specialpedagog A och Assistenten/fritidspedagogen. Vi tycker inte att man ska hålla något hemligt, utan om man får tillåtelse av föräldrarna så anser vi att man bör berätta både för barnen och för de andra barnens föräldrar. Vi anser också att lärare bör tala öppet om att vi alla är olika och att lyfta fram detta som något positivt. Det anser Brodin & Lindstrand (2010) också. De talar om att man måste sluta tala om normalitet och istället lyfta fram olikheterna. Detta för ett första steg mot en skola för alla. Där vi anser att alla oavsett hinder ska ha rätt till att gå i skolan och att skolan måste anpassas efter

elevernas behov. Eleverna ska inte anpassas efter skolan. Enligt våra erfarenheter vet vi att det är krävande att ha ett barn med ADHD i klassen. Det tar mycket tid och mycket planering. Mer tid och planering än vad man har i en vanlig tjänst. Tyvärr är det så att i de flesta skolorna räcker inte resurserna till, barn som behöver assistent får inte det. Enligt Brodin & Lindstrand (2010) blir det mer och mer nedskärningar och detta påverkar barn med speciella behov som ADHD, då assistenter blir indragna.

Lärare B och specialpedagog A anser båda att man absolut inte ska flytta barnet till annan verksamhet (skoldaghem). Utan verkligen försöka hitta lösningar i den vanliga skolan. Som lärare får man se till sig själv vad man kan göra för att hjälpa och stötta barn som har ADHD. Specialpedagog A ser det som ett misslyckande för lärare om barnet blir tvunget att flytta, då har man inte lyckats med sin roll. Lärare A anser att det kan vara bra för barnet att flytta till skoldaghem där barnet kan få det stöd som det behöver. Har man försökt att ge stöd och hjälp i den vanliga klassen men det inte fungerar kan det vara en bra lösning både för barnet själv men också för klassen om barnet flyttade. Assistenten/fritidspedagogen menar att barnet inte ska flytta automatiskt. Man ska försöka i den vanliga klassen först innan man bestämmer sig för att förflytta barnet. Men hon påpekar också att i kommunen där hon jobbar ligger skoldaghemmet i en annan by, vilket betyder att barnet med ADHD måste flytta från sina kompisar och tryggheten man har i klassen. Assistenten/fritidspedagogen menar att man bör vara försiktig innan man tar beslutet att flytta barnet. Specialpedagog B anser att det beror på hur gravt ”handikappet” är och hur grupsammansättningen, förståelsen i klassen är. Samt hur påläst och erfaren pedagog är. Vissa barn med ADHD klarar inte av stora klasser utan trivs bättre i mindre. Då kan ”lilla gruppen” som man har på vissa skolor, eller resursskola vara en lösning. Man ska se till barnets bästa och vad som blir bäst i längden. Vi tycker att så länge som det går bör barnet vara kvar i den vanliga skolan och att man som lärare bör försöka att använda alla strategier och metoder för att hjälpa barnet. Som vi nämnde innan bör skolan anpassas efter eleverna och inte tvärtom. Vi anser att man som lärare måste våga be om hjälp när man känner att man inte kan mer. Man ska inte ta på sig för mycket. Man kan inte göra allting själv och det är viktigt att man kan våga be om hjälp. Bättre det än att misslyckas.

6.1 Metoddiskussion

Utifrån vårt syfte anser vi att vår kvalitativa undersökning passade bra. Vi fick bra och ingående svar från våra informanter. Om man jämför litteraturen som vi har använt oss utav så stämmer det relativt bra överens med svaren vi fick i vår undersökning. Det finns dock

vissa svar som skiljer sig ifrån litteraturen. Vi har fått nya insikter och kunskaper om hur lärare bemöter barn som har ADHD för att skapa en skola föra alla, både med hjälp utav litteraturen men även utav informanternas svar. Eftersom undersökningen inte är så stor, inverkar det på resultatets tillförlitlighet. Vi hade kunnat göra fler intervjuer, samtidigt var svaren ifrån informanterna likartade. Frågan är då om vi inte hade fått liknande resultat, även om intervjuantalet hade varit fler.

6.2 Pedagogisk tillämpning

Efter genomförd undersökning har vi fått nya insikter och kunskaper om hur man ska bemöta barn med diagnosen ADHD. Vi har fått kunskap om vilka sorts metoder man kan använda för att underlätta och ge stöd till barn med diagnosen ADHD. Nya kunskaper vad gäller information till barn i klassen och övriga föräldrar är andra exempel på vad vi har fått ny kännedom om.

6.3 Fortsatt forskning

Det hade varit intressant att genomföra en liknande studie men i större skala, vilket även skulle kunna innebära generaliseringar av resultaten. Eftersom denna studie har varit kvalitativ och begränsad till en kortare tidsperiod kan våra resultat inte generaliseras till en större population. Exempel på frågor inom området barn med ADHD som skulle kunna studeras i större utsträckning är följande; Finns det tydliga skillnader mellan pojkar och flickor med diagnosen ADHD? Hur påverkar det i sådant fall deras skolgång? Tillämpar lärarna, i sin dagliga verksamhet, de metoder som framgick från intervjuerna i denna studie?

6 SAMMANFATTNING

För att få reda på undersökningens syfte: Hur bemöter lärare barn med ADHD för att skapa en skola för alla, gjorde vi en kvalitativ studie. ADHD står för Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder vilket betyder bristande uppmärksamhet och hyper- eller hypoaktivitet Nylin & Westlander (2003). ADHD är ett funktionshinder som gör att man har svårt att reglera och kontrollera uppmärksamhet, överaktivitet och impulsivitet. I vårt arbete tar vi även upp hur man som lärare arbetar för att skapa en skola för alla, och vad begreppet en skola för alla innebär. Det innebär att alla barn har rätt till att gå i skolan och att skolan skall vara till för alla barn, oavsett svårigheter som barnet kan ha. Enligt Brodin & Lindstrand (2010) bör man se bortom barnets funktionshinder och lyfta fram variation och olikheter som något positivt. Det är lärares uppdrag att försöka skapa en skola för alla. Där alla elever behandlas likvärdigt. Vi skriver också om lärares förhållningssätt och metoder för att arbeta med barn som har ADHD. Enligt Kutscher (2010) menar att man bör tömma lokalen på material som kan distrahera barnen. När man presenterar nytt material för barnen bör man som lärare enligt Kutscher (2010) göra det på ett livfullt och positivt sätt. Litteraturen visar också på att placeringen av barnet i klassrummet är viktig. Michelsson m. fl. (2002) anser att barnet bör sitta längst fram i klassrummet, likaså menar Hellström (2005). Kutscher (2010) menar däremot att barnet själv bör få bestämma platsen i klassrummet. Och då väljer barnet oftast platsen närmast läraren. Juul (2005) påpekar att en bra plats för barnet är längst bak i rummet då han/hon har uppsikt över hela klassrummet. Vi har tagit upp vad det finns för mediciner samt för och nackdelar med att medicinera och vad man kan få för bieffekter. Men vi har inte lagt någon större vikt vid detta då medicinering inte är vår fokus. Det sociokulturella perspektivet har vi använt oss utav eftersom det sätter eleven i centrum och det är viktigt att göra det med alla barn och speciellt barn som har diagnosen ADHD. Enligt vår undersökning behöver barn med ADHD mer tid, planering, stöttning och ”peppning”, då de oftast har sämre självförtroende. För att hjälpa barn med ADHD framåt är det viktigt att sätta upp delmål och mål för att göra deras utveckling synlig. Vi valde att nämna medicinering i vårt arbete eftersom det berör barn som har ADHD, men att inte lägga något större fokus på det eftersom det inte berörde vårt syfte. Men vi såg tydliga för och nackdelar med medicinering och vad det kunde få för bieffekter.

Att arbeta utifrån ett sociokulturellt perspektiv gynnar barn som har diagnosen ADHD då eleven enligt Säljö (2000) sätts i centrum. Sätts elev i centrum utgår man från individens behov och nivå, vilket är betydelsefullt då man har barn med ADHD i klassen. Man anpassar undervisningen utifrån barnets behov och kunskapsnivå och genom det stärker man barnets självförtroende. Det är omgivningen som vi ska ändra på och inte på barnet som har diagnosen ADHD. Som metod valde vi en kvalitativ undersökning då intervjuer genomfördes. Vi gjorde fem intervjuer på två olika skolor. Vi intervjuade två lärare, två specialpedagoger och en assistent/fritidspedagog. Vi valde att inte skicka frågorna innan då vi ville ha spontana svar. Eftersom vi valde att göra intervjuer fick vi möjlighet att ställa följdfrågor för att få djupare svar och en bättre förståelse. När vi träffade lärarna satt vi i deras klassrum eller arbetsrum. Intervjuerna tog ungefär en halv timme var, vilket vi ansåg vara lagom då vi fick ut vad vi ville av frågorna.

Av vårt resultat framgick det att struktur, flexibilitet och kunskap är viktigt om man har barn med ADHD i klassen. Det är också viktigt att man individanpassar undervisningen utifrån individens specifika behov. Det framkom i vår undersökning hur viktigt det är att lärarna kortar ner och anpassar uppgifter utifrån barnets kunskapsnivå. Det framkom också i resultatet hur viktig placeringen kan vara för att barn med diagnosen ADHD. Hjälpmedel av olika slag kan vara mycket viktig för barnets koncentration. Det kan vara hjälpmedel såsom hörselkåpor, kuddar, skärmar eller studsmatta. Specialpedagog A poängterar hur viktigt det är att barnen själva får välja om de vill använda något hjälpmedel. Vi håller helt med henne då barnens vilja är viktig.

REFERENSER

Axengrip, C. & Axengrip, J. (2004). *Pedagogiska strategier, handbok för DAMP/ADHD – problematiken*. Umeå: Axengrip Förlag AB.

Backman, J. (1998). *rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Brodin, J. & Lindstrand, P. (2010). *Perspektiv på en skola för alla*. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2004). *Forskningens grundregler: samhällsforskarens handbok i tio punkter*: Lund. Studentlitteratur.

Gillberg, C. (2005). *Ett barn i varje klass : om ADHD och DAMP*. Stockholm: Cura bokförlag och utbildning AB.

Gravander. R, Widerlöv. M, Gravander. J, Widerlöv. C

Gravander. Å, Widerlöv. M, (1999). *Att handskas med diagnoser, bokstavs barnens ABC*, Kristianstads boktryckeri AB.

Hellström, A. (2005). *Att undervisa och pedagogiskt bemöta barn/elever med ADHD*. Broschyr. Eli Lilly Sweden AB.

Hellström, A. (2004). *Psykosociala och pedagogiska stödinsatser*. Lund: Studentlitteratur.

Jakobsson, I-L. (2002) *Diagnos i skolan, en studie av skolsituationer för elever med syndromdiagnos*. ACTA UNIVERSITATIS GOTHOBURGENSIS.

Juul, K. (2005). *Barn med uppmärksamhetsstörningar*. Lund: Studentlitteratur.

Kutscher, M. (2010). *Barn med överlappande diagnoser, ADHD, inlärningsvårigheter, Aperger, Tourette, bipolär sjukdom med flera*. Stockholm: Natur och kultur.

Levine, M. (1994). *Educational care: A system for understanding and helping children with learning's problems at home and at school*. Cambridge, MA: Educator's Publishing Service.

Michelsson, K. Saresma, U. Valkama, K. & Virtanen, P. (2002). *AD/HD – diagnosticering, rehabilitering och anpassning*. Vasa: Lärum.

Nylin, A. & Wesslander, E. (2003). *Lärbaserade insatser för elever med ADHD/DAMP/ADD- diagnos: en randomiserad studie*. Stockholm: FoU - RAPPORT 2003:5.

Patel, R. & Davidson, B. (2003). *forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Lund: Studentlitteratur.

Skolverket, (1994) .*Läroplan för det obligatoriska skolväsendet för förskoleklassen och fritidshemmet – Lpo 94*.

Skolverket, (1999:2). *Allmänna råd med kommentarer för fritidshem*. Liber Distribution.

Socialstyrelsen, (2002). *ADHD hos barn och vuxna*. Socialstyrelsen.

(SFS), Svenska författarsamlingen (1991).

Säljö, R .(2000). *Lärande i praktiken - Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Bokförlaget Prisma.

Teeter. P. (2004). *Behandling av AD/HD – ett utvecklingsperspektiv*. Lund: Studentlitteratur.

Tideman. M, Rosenqvist. J, Lansheim. B, Ranagården. L & Jacobsson. K, (2004). *Den stora utmaningen*. Halmstad & Malmö: Halmstad tryckeri AB.

Utbildningsdepartementet, (1999:63). *Att lära och leda en lärarutbildning för samverkan och utveckling*.

Elektroniska källor

Vetenskapsrådets etiska principer (2002).

<http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf>.

Bilaga 1

Intervjufrågor

- Hur anpassar man sin undervisning utifrån ett barn med ADHD?
- Är man skyldig eller får man berätta och informera övriga föräldrar och barn i klassen om man har ett barn med diagnosen ADHD?
- Hur har du organiserat ditt klassrum? Material? Bänkar?
- Använder du dig av några speciella metoder eller tekniker som fungerar på barn med ADHD?
- Tycker du det är bäst att behålla barn med ADHD i klassen eller förflytta de till speciella klasser?

Bilaga 2

Lärare A

Anpassa undervisningen/olika metoder/lokalen?

Lärare A anser att det tar tid att tid innan man får en diagnos på ett barn. Hon menar att man hela tiden försöker anpassa sin undervisning så att den ska bli så bra som möjligt för alla barn som har svårigheter. Till exempel sätter hon upp schema över dagen, ger lite enklare uppgifter till dessa barn. Att göra uppgifter mindre och lättare är något som är ett måste med dessa barn. Hon talar också om belöningar, har barnet gjort klart en uppgift kan han/hon få belöning att sätta sig och titta i en bok eller liknande. Hon menar vidare att det är svårt att anpassa undervisningen själv, men med hjälp av en assistent går det bättre. Då kan de barn som behöver gå undan till ett mindre rum och där få den hjälp som behövs. Vidare menar hon att placeringen är viktig, men att alla barn är olika även barn som har ADHD. Vissa trivs bäst längst bak i klassrummet där de har uppsyn över allt, medan andra vill sitta nära läraren. Lärare A tror att det bästa för barnen är att sitta långt fram så att hon kan hjälpa och vara nära till hands, i alla fall om man är ensam i klassrummet. Har man en assistent är det annorlunda. Det är också svårt hur man ska göra med miljön i klassrummet eftersom barn med ADHD inte mår bra om det är för mycket på väggar och för mycket material framme, men sen samtidigt måste man tänka på de andra barnen i klassen som mår bra av att färg och material nära till hands. När vi frågar henne om det påverkar de andra barnen i klassen om man har ett barn med ADHD svarar hon att det beror helt på hur barnet med ADHD är, är det mycket utagerande kan det mycket väl gå ut över de andra barnen

Informerar barn och föräldrar?

På frågan om man berättar för övriga klassen om barnets behov och att det har en diagnos svarar hon att hon inte uttryckligen sagt att barnet har ADHD utan mer pratat om koncentrationssvårigheter och konsekvenserna där. Hon påpekar dock att om det är väldigt mycket kränkningar och slagsmål måste man prata och tala om att barnet inte riktigt kan hjälpa eller styra över sitt beteende. Läraren vet inte riktigt om man får berätta för föräldrar till de övriga barnen om man har ett barn med ADHD. Men hon tror att man måste ha tillstånd från barnets föräldrar innan man kan ge ut någon information.

Ha kvar barnet med ADHD i klassen eller flytta barnet till annan verksamhet?

Här menar läraren att det beror helt på hur barnet är i klassen och mot sina klasskamrater. Hon menar också att har man gjort allt och försökt så kan det vara bra med förflyttning. Man måste se vad som är bäst både för barnet i fråga, men också övriga klassen. Hon anser att barn med ADHD mår bra av att gå i en mindre grupp och i detta fall blir de att byta skola. Men samtidigt ha kvar kontakten och samhörigheten med sina kamrater. Oftast har barn med ADHD inga större bekymmer med inläringen men om så vore fallet menar läraren att det bästa vore om barnen fick gå iväg till specialpedagogen istället för att specialpedagogen kom in i klassen. Hon talar också om medicinering som något positivt och att det kan hjälpa dessa barn som behöver.

Tillslut menar hon att man måste hela tiden vidareutbilda sig för att få kompetensen om hur man hanterar och arbetar med dessa barn.

Sammanfattning:

- Använda tavlan som hjälp för att skriva upp dagens schema och aktiviteter. Kortare uppgifter och ge belöning i form av att när barnet har klarat en uppgift får de läsa någon bra bok eller liknande.
- Barn med ADHD kan må bra av att flytta till skoldaghem, man måste se vad som är bäst för barnen.
- Man bör inte berätta för klassen om ett barn har ADHD utan mer prata om koncentrationssvårigheter.

Bilaga 3

Specialpedagog A

Anpassa undervisningen/olika metoder/lokalen?

Ska man kunna anpassa undervisningen måste man ha kunskapen om vad ADHD är. En fortbildning krävs. Man måste veta vad innebär det för de andra barnen att ha ett barn med ADHD i klassen? Tydliga ramar är jätteviktigt för ett barn med ADHD och att de känner en trygghet. Hon pratar också om att ha färg kodat i bänken, eller i tidskrift samlare. Kaos i bänken är vanligt menar hon och då ska man hjälpa dem med detta. Specialpedagogen talar också om att det är viktigt för barn med ADHD att de får välja själv vilka hjälpmedel de vill ha. Vill de ha hörlurar för att stänga ute ljud så absolut men man ska inte tvinga på saker på dessa barn för att vi tror att vi vet vad som är bäst. Samma sak gäller att sätta en skärm runt ett barn för att stänga ute synintryck. Specialpedagogen anser att det ska finnas möjlighet för att kunna sätta sig där om barnet själv vill, men man ska aldrig placera ut var de ska sitta, gruppum är också bra att ha tillgång till. Oftast känner barn med ADHD själv att de behöver dra sig undan. Kommer barn med ADHD till specialpedagogen går hon igenom hennes rum tillsammans med dessa barn, hur där ser ut, vilka material som finns, var materialen finns och så vidare. Detta för att underlätta och så att barnen vet vad som finns och inte behöver undra. Detta kan hon göra flera gånger om så behövs. Hon menar att hennes lektioner är ganska likartiga, hon talar igen om att ramar är viktiga. För att många och behålla barnens fokus är beröring är viktigt och man kan även fånga deras fokus genom att knäppa med fingrar eller knacka i bänken. Att ha extra uppgifter är också bra, till exempel om barnen blir klara kan de fortsätta med en annan uppgift istället för att skrika på läraren om hjälp och vad de ska göra härnäst. Sedan påpekar hon att flexibilitet är oerhört viktigt, kunna anpassa sina lektioner. Till sist nämner hon att en studsatta är ett bra redskap och material som hon brukar använda.

Informerar barn och föräldrar?

Hon menar att man bör ta kontakt med föräldrarna till barnet innan om man vet att man kommer att få ett barn med ADHD i klassen. Och att man då informerar i klassen och till de övriga föräldrarna om situationen. Antingen att en specialist från BUP eller skolsköterskan

eller läraren själv berättar om barnet och dess diagnos. Man måste dock ha föräldrarnas medgivande till detta. Hon menar då att föräldrarna till de övriga barnen har så mycket mer förståelse för vad som kan hända om de vet att där är ett barn som har ADHD i klassen.

Ha kvar barnet med ADHD i klassen eller flytta barnet till annan verksamhet?

Hon tycker absolut inte att barnen ska flytta. Hon menar att vi som pedagoger måste se vad vi kan göra och att det ses som ett misslyckande om vi inte hittar en väg som passar just det barnet. Ibland är det ett måste att flytta om man ser att läraren mår dåligt, att de andra barnen mår dåligt men framförallt att barnet med ADHD mår dåligt. Men hon påpekar igen att fortbildning är jätteviktigt och att man är förberedd. Hon menar att ha fler resurser inom klassens ram och att man har provat många åtgärder innan man tar steget att flytta barnet. När man pratar om en skola för alla menar hon att resurser ska fördelas till de områden som behövs. Och att det inte ska vara lika för alla. Vissa skolor behöver kanske mer resurser än andra.

Sammanfattning:

- Kunskap om vad diagnosen ADHD är. Använda sig utav olika hjälpmedel, olika material. Men aldrig tvinga barnet att använda något, som hörselkåpor, utan det ska vara på barnets egna initiativ.
- Inget hysch hysch, utan tala öppet om ADHD för klassen och föräldrarna, (om tillåtelse ges förstås). Ta gärna in en expert på området.
- Ha kvar barnen i den vanliga klassen så länge som det går.

Bilaga 4

Specialpedagog B

Anpassa undervisningen/olika metoder/lokalen?

Barn med ADHD har ett mycket stort behov av att få sin dag – sina lektioner strukturerade. Alltså behöver eleven (beroende på ”hur stark diagnosen är”), ett schema som bara är till för honom/henne. Detta kan sitta på bänken och skrivas i punktform eller så gör man enkla bilder för de som ej kan läsa än. Eleven river av lapp efter lapp eller stryker punkt för punkt allt eftersom en uppgift är klar. Viktigt att pedagogen har gått igenom vad som ska göras, även viktigt att om man har ett bildschema, att bilderna är bekanta för eleven. Vid klassinstruktioner till hela klassen, bör pedagogen förstärka vad han/hon säger genom att anteckna på whiteboarden efter varje punkt. (Detta är också en trygghet för fler i klassen). Kanske behöver en instruktioner ytterligare förtydligas genom att pedagogen förklarar ännu en gång. Det är bra om man som pedagog inte är för omständlig i informationen och instruktionerna, klara, tydliga besked. Och aldrig ge för många uppgifter! Beta av efterhand är mycket bättre. Dessa barn har ofta dåligt självförtroende och är medvetna om att de inte klarar allt som andra gör. Är eleven utagerande, tala lugnt eller inte alls under utbrottet. De flesta gånger går det inte att nå dem. Invänta, gå sedan tillbaka och försök kanske med hjälp utav seriesamtal att reda ut vad det var som gick snett. En annan viktigt sak som specialpedagog B berättade var att man måste tänka på att elever med ADHD alltid måste ha framförhållning. Dessa elever klarar ofta inte av spontana omplaneringar och förändringar i dagens rutiner. En elev med ADHD mår som bäst när det är så lite som möjligt runt omkring som distraherar. Att sätta honom/henne bakom en skärm när arbete utför kan vara en modell. Kanske finns det utrymme för et intilliggande rum där eleven kan jobba. Placeringen i klassrummet får man fundera kring. Sätter man eleven längst fram ser han/hon inte vad som händer bakom. Å andra sidan, barn är nyfikna och problemet kan bli att eleven vänder sig om hela tiden. Då är det kanske bäst att eleven sitter längst bak och har koll på vad som händer? Vi som pedagoger ska ändra på omgivningen så att den är till gagn för eleven med ADHD, vi ska inte tro att vi kan ändra på ADHD eleven. Vi har skyldighet att göra det drägligt för honom/henne. Det är en form av handikapp, men det syns inte utanpå som det gör på en elev som är t.ex. lam i benen och måste sitta i rullstol.

Informera barn och föräldrar?

Det är jätteviktigt att berätta för de andra eleverna att vi är olika som människor. Vissa har glasögon och kanske måste sitta långt fram i klassrummet, någon kanske har rullstol och någon kanske har ADHD. Bara för att man behöver andra hjälpmedel betyder det inte att man är konstig, och det är väldigt viktigt att klargöra det för de andra eleverna om de börjar ifrågasätta varför kanske han/hon med ADHD har ett eget schema och så vidare. Alla måste respektera alla och ta hänsyn till alla, det är väldigt viktigt. Som pedagog för du aldrig tala, diskutera en annan elev med andra föräldrar. Men om föräldern till ett ADHD-barn fått diagnosen och är ”positiv” till den, kan det vara lämpligt att fråga elevens föräldrar om det är ok att berätta. Detta måste emellertid göras av en kunnig och i problematiken väl insatt person (pedagog). Men det kan också vara föräldern själv som informerar.

Ha kvar barnet med ADHD i klassen eller flytta barnet till en annan verksamhet?

Det beror på ur gravt ”handikappet” är och hur gruppammansättningen, förståelsen i klassen är, samt hur påläst och erfarna pedagogerna är. Vissa barn klarar inte stora grupper och då kan ”lilla gruppen”, som man har på vissa skolor, eller resursskola vara en lösning. Man ser till elevens bästa och vad han/hon skulle må bäst utav.

Sammanfattning.

- Struktur, barn med ADHD har ett mycket stort behov utav att få sina dagar strukturerade och planerade. Använda sig utav olika material som underlättar för eleven under dagen.
- Vi som pedagoger ska ändra på omgivningen så att den är till gagn för eleven med ADHD, vi ska inte tro att vi kan ändra på ADHD eleven. Vi har skyldighet att göra det bästa för eleven.
- Alltid se till vad som vore bäst för eleven vid förflyttning. Se till hur gravt ”handikappet” är och hur förståelsen i klassen är, samt hur påläst och erfaren pedagogen är. Annars ha kvar eleven som länge i klassrummet.

Bilaga 5

Lärare B

Anpassa undervisningen/olika metoder/lokalen?

Lärare B gör inget speciellt särskilt för barn med ADHD utan hon individ anpassar sin undervisning. Hon talar dock om strukturen på dagen, att den är viktig. Hur dagen ser skriver hon alltid på tavlan. Nu är det inte läraren som skriver dagen på tavlan, utan det är barnen själv som skiftas om att skriva hur dagen kommer att se ut. Hon har inget speciellt arbetsmaterial speciellt till barnen med ADHD men hon nämner att det finns två barn i klassen som har ett schema där läraren fyller i i färg. Är det grönt på schemat har det varit okej och är det rött har det hänt något. Till exempel att barnet inte vill arbeta, eller går ifrån klassrummet, att man slår någon och så vidare. Har barnet en hel dag som är grönt får barnet en stjärna eller klistermärke. Ett tillfälle slutade man använda det schemat, men barnen ville själv fortsätta att använda det. Hon talar om kreativt material men att hon använder det till alla barn. Speciella kuddar och hörsel kåpor finns också tillgängligt. Hon påpekar att det finns många olika platser i klassrummet där man kan sitta och arbeta, vilket är bra då barnen behöver utrymme. Hon talar sedan vidare om placeringen i klassen, att det är helt olika från individ till individ var det passar att sitta. Vissa vill sitta längst bak och andra längst fram, någon vill sitta nära assistenten.

Informerar barn och föräldrar?

Hon berättar inte för barn eller föräldrar att hon har ett barn med ADHD. Vid äldre åldrar till exempel i femman kan barnet själv berätta om sin diagnos för de andra barnen.

Ha kvar barnet med ADHD i klassen eller flytta barnet till annan verksamhet?

Hon vill alltid ha kvar barnen i klassrummet, tar man ut ett barn är det precis som om barnen inte hör hemma i klassen. Hon menar också att det är viktigt att man påpekar barnet inte ÄR ADHD utan det är något man har och inte något man är. Precis som att man har kanske ont i huvudet och det är inte deras personlighet. Hon vill också ha kvar barnen i klassen, gruppen och i klassrummet. Så långt det går vill hon ha kvar barnen. För att få dessa barn att fungera

som alla andra behöver man ju se hur andra barn fungerar. Vi måste visa och tala om våra förväntningar och socialisera barnen. Hon påpekar också att barn med ADHD inte får utsätta någon annan för fara eller sig själv för fara. Hellre hjälp till klassen än att ta ut barnet från klassen. En relation mellan lärare, barnen och bemötandet. Att de känner en trygghet i mötet.

Sammanfattning:

- Använder ett schema för två barn där det målas grönt om dagen/lektionen varit bra och rött om det här hänt något. Skriver upp dagen på tavlan med hjälp av sina elever som gärna vill skriva upp dagen.
- Berättar inte för klassen om ett barn har ADHD, utan kanske när barnen är äldre kanske i femman kan man fråga om de vill berätta själv.
- Strävar efter att ha kvar barnen i klassen och i klassrummet. Tar man ut barnen ur klassrummet är det som om de inte hör hemma i klassen.

Bilaga 6

Assistent/Fritidspedagog

Anpassa undervisningen/olika metoder/lokalen?

Just nu jobbar hon som assistent till två barn som har ADHD. Som lärare har hon aldrig haft barn med ADHD men barn som har tendenser till diagnosen. Som assistent anpassar hon uppgifter men hon påpekar att det måste man både som lärare och assistent. Man måste avgränsa uppgifterna. Barnen behöver veta exakt vad som komma skall. Att vara förberedd är viktigt. Är ett barn utåtagerande är det viktigt att man har en assistent som kan hjälpa till i de svåra situationerna som kan uppstå.. Struktur och tydlighet gynnar alla barn. Det tar mycket tid och energi när man har barn med ADHD, det är det som kan vara negativt och som kan gå ut över de andra barnen. Hon anser att det är olika från individer var och hur de ska sitta och arbeta. Det får man komma underfund med efterhand. Men man försöker alltid att hitta en plats som fungerar för dessa barn. För att behålla fokus eller att återfå fokus är beröring bäst, massage är något som fungerar bra. En hand på axeln fungerar också bra. Hon menar också på att man kan fråga barnet hur barnet vill att läraren ska göra, till exempel knäppa på bordet. Gör läraren det så vet barnet att det gäller honom/henne. Datorer är något som hon lyfter fram som bra och mycket praktiskt material är bra, får barnen använda händerna fungerar bra. Hon berättar om en ask som hon använde till sin förra klass. I asken låg där lappar med uppdrag till barnen till exempel spring ett varv runt kullen. Detta för att barnen ska få röra sig och på så vis kunna återfå fokus och kanske kunna koncentrera sig igen. Det är viktigt att man hela tiden ligger steget före barnen. Göra enklare material och uppgifter tar också extra tid utöver den vanliga planeringen.

Informerar barn och föräldrar?

Hon tycker att det är skönare om man kan berätta för både barn och föräldrar. Enligt hennes erfarenhet är det bra om man kan göra de. Då kan barnen förstå bättre och lättare om de vet varför ett barn gör som de gör.

Ha kvar barnet med ADHD i klassen eller flytta?

Hon menar att de inte automatiskt ska skickas iväg till en annan klass. Utan att man alltid ska försöka hitta vägar för att det ska fungera i den vanliga klassen. Blir det för mycket i den vanliga klassen tror hon att det både blir bäst för barnet själv och övriga klassen om de kan flyttas. Problemet är att den skolan som barnet i så fall skulle skickas till ligger i grannbyn. Och det kan vara svårt.

Vi frågade henne även hur situationen ser ut på fritids då hon jobbar där på eftermiddagarna. Hon förklarade att ramarna ser annorlunda ut och strukturen finns inte på fritids som finns i skolan. Hon påpekar också att man är ju alltid två på fritids och kan då hjälpas åt. Att man hittar något som fångar upp deras intresse. Är ett barn utagerande tar man oftast hjälp av andra såsom rektorn, att våga be om hjälp och ta emot hjälpen. Har man ett barn som bara har svårt att sitta still eller slutföra uppgifter är lite enklare att hantera anser hon. För då kan man försöka att sätta sig ner med barnet och säga nu gör vi klart detta innan vi får leka med annat. Hon påpekar att om det har hänt något är det viktigt att man berättar vad som barnet gjorde fel men också vad som var bra. Hon nämner seriesamtal som en metod att reda upp en situation som har uppstått med barn som har ADHD och med andra barn också. 7

Tillslut så nämner hon att det är bra om barn med ADHD har många vuxna att kunna gå till och har en bra relation med många olika personer. För om barnet känner att idag funkar det inte med "Anna" så kan barnet då gå till "Karin" istället. Känna en trygghet hos personerna runt omkring barnet.

Sammanfattning:

- Använda sig utav kortare och enklare uppgifter. För att hålla fokus eller koncentration så kan beröring vara bra till exempel en hand på axeln.
- Berättar gärna för klassen och föräldrar om man har ett barn med ADHD (om tillåtelse ges från föräldrar). Barn och föräldrar kan då på ett annat sätt förstå om det händer saker.
- Man ska försöka göra allt i den vanliga klassen innan man "skickar" iväg barnet till skoldaghem. Man måste se till vad som är bäst för eleverna.

- På fritids är man alltid två och kan då hjälpas åt på ett annat vis. Det är viktigt att ett barn med ADHD har flera vuxna som de har en bra relation med. Så har det varit en konflikt med "Karin" kan barnet gå till "Anna" och känna samma trygghet.